

Отримано: 24 серпня 2019 р.

Прорецензовано: 28 серпня 2019 р.

Прийнято до друку: 31 серпня 2019 р.

e-mail: martynenkovv86@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2019-14(42)-90-96

Мартиненко В. В. Шляхи покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами при модернізації фінансової політики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2019. № 14(42). С. 90–96.

УДК: 336.1

JEL-класифікація: E62, G28, H29, H39, O11

Мартиненко Валентина Віталіївна,

кандидат економічних наук, доцент, заступник директора Навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту, Університет державної фінансової служби України

ШЛЯХИ ПОКРИТТЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ВЛАСНИМИ ДОХОДАМИ ПРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті досліджено основні шляхи покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами в умовах модернізації фінансової політики, які здатні забезпечити розширення фінансової автономії адміністративно-територіальних одиниць в Україні. Обґрунтована необхідність поглиблення реформи фінансової децентралізації з метою модернізації регіональної фінансової політики щодо розширення джерел формування власних фінансових ресурсів та оптимізації видатків місцевих бюджетів. Доведено, що для підвищення рівня покриття видатків власними доходами місцевих бюджетів потрібно створити сприятливі передумови для зростання доходів населення та скорочення трудової еміграції.

Ключові слова: модернізація, фінансова децентралізація, фінансова політика, місцевий бюджет, рівень покриття.

Мартыненко Валентина Витальевна,

кандидат экономических наук, доцент, заместитель директора Учебно-научного института учета, анализа и аудита, Университет государственной финансовой службы Украины

ПУТИ ПОКРЫТИЯ РАСХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ СОБСТВЕННЫМИ ДОХОДАМИ ПРИ МОДЕРНИЗАЦИИ ФИСКАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ

В статье исследованы основные пути покрытия расходов местных бюджетов собственными доходами в условиях модернизации фискальной политики, которые способны обеспечить расширение финансовой автономии административно-территориальных единиц в Украине. Обоснована необходимость углубления реформы финансовой децентрализации с целью модернизации региональной фискальной политики по расширению источников формирования собственных финансовых ресурсов и оптимизации расходов местных бюджетов. Доказано, что для повышения уровня покрытия расходов собственными доходами местных бюджетов необходимо создать благоприятные предпосылки для роста доходов населения и сокращения трудовой эмиграции.

Ключевые слова: модернизация, финансовая децентрализация, фискальная политика, местный бюджет, уровень покрытия.

Valentyna Martynenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Deputy Director of the Educational and Scientific Institute of Accounting, Analysis and Audit, University of the State Fiscal Service of Ukraine

WAYS TO COVER EXPENDITURES OF LOCAL BUDGETS WITH OWN REVENUES WHILE MODERNIZING FISCAL POLICY

The modernization of fiscal policy consists in the redistribution of powers to make administrative decisions in the fiscal sphere between central and regional public authorities. Fiscal policy modernization aims at ensuring financial autonomy of administrative and territorial units by reducing interdependent transfers. Financing own-source expenditures is the main criterion for local budgets autonomy. The purpose of the article is to develop ways to cover local budget expenditures with their own revenues while modernizing fiscal policy in Ukraine. The article explores the main ways of covering local budget expenditures with own revenues in the context of fiscal policy modernization, which are capable of ensuring the extension of financial autonomy of administrative and territorial units in Ukraine. The necessity to deepen the reform of financial decentralization in order to modernize the regional fiscal policy to expand the sources of own financial resources formation and optimize the expenditures of local budgets is substantiated. During 2014-2017 it was possible to increase the level of local budget expenditures covering with own revenues by 7%. It is proved that in order to increase the level of local budgets expenditures coverage with own revenues it is necessary to create favorable preconditions for the increase of population incomes. Since a 1% increase in household income causes a 0.21% increase in the level of local government expenditures. Another important area for extending the financial autonomy of local governments is to create conditions for reducing the

labor emigration flow. After all, increasing the population of the region by 1% leads to an increase in the level of local budgets expenditures coverage with own revenues by 0.37%. Prospects for further research lie in the development of optimization models to increase the level of local budgets expenditures coverage with own revenues.

Key words: modernization, financial decentralization, fiscal policy, local budget, coverage level.

Постановка проблеми. У сучасних умовах фінансова політика має реалізуватися на місцевому рівні шляхом модернізації відносин між центральними та регіональними органами державної влади. Суть такої модернізації полягає в перерозподілі повноважень щодо прийняття управлінських рішень у фінансній сфері з метою забезпечення фінансової автономії адміністративно-територіальних одиниць шляхом скорочення залежності від міжбюджетних трансфертів. Водночас основним критерієм автономії місцевих бюджетів є показник покриття видатків власними доходами: чим вищий його рівень, тим ширша автономія в адміністративно-територіальній одиниці. Тому, використовуючи рівень покриття видатків власними доходами місцевих бюджетів як основний критерій модернізації регіональної фінансової політики, слід відзначити, що пошук і розробка шляхів його підвищення є актуальним напрямом дослідження в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Базовим теоретико-методологічним засадам та прикладним аспектам реалізації фінансової політики держави присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних учених. Так, А. Крисоватий і Т. Кошук (2011) розробили рекомендації щодо врахування інституційного середовища під час розробки фінансової стратегії соціально-ринкового державотворення в Україні [1]. С. Гасанов, В. Кудряшов і Р. Балакін (2014) розробили напрями формування фінансової політики в умовах асоціації України з ЄС [2]. Ф. Біанкі та К. Ілут (2017) дослідили модель економіки США зі змінами в структурі фінансової політики [3]. Ф. Гейнман, М.-Д. Моссінджер та М. Естер (2018) впровадили мета-регресійний аналіз для бюджетного впливу численних фінансових правил на основі 30 досліджень, опублікованих за останнє десятиліття [4]. А. Карантуня (2018) дослідив наслідки рекурсивної корисності, популярної специфікації переваг у макрофінансуванні для розробки оптимальної фінансової політики [5]. А. Вдовиченко (2018) оцінив вплив фінансової політики держави на динаміку валового внутрішнього продукту (ВВП) та інфляції [6]. Проте управління власними доходами місцевих бюджетів у процесі модернізації фінансової політики залишається маловивченою проблемою, вирішенню якої присвячене дослідження, розпочате в працях [7-8],

Мета і завдання дослідження. Метою статті є розробка шляхів покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами під час модернізації фінансової політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Показник рівня покриття видатків власними доходами розраховують як відношення обсягу власних доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) до сумарного обсягу їх видатків. Він ілюструє фінансову автономію місцевого бюджету та його спроможність самостійно фінансувати розвиток громади. Аналіз рівня покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами проведемо за даними рис. 1.

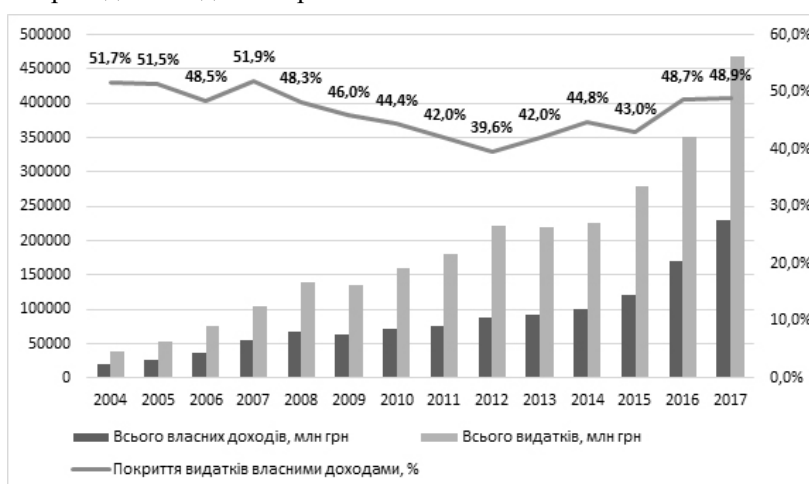

Рис. 1. Динаміка загального рівня покриття видатків місцевих бюджетів України власними доходами у 2004–2017 рр.

Джерело: сформовано та проведено розрахунки за даними Державної казначейської служби України [9] без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Упродовж 2004–2017 рр. рівень покриття видатків місцевих бюджетів України власними доходами суттєво змінювався, сягнувши свого максимального рівня 51,9 % у 2007 році, найменшого – 39,6% – у 2012 році, як свідчать дані, наведені на рис. 1. Середній рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами за аналізований період становить 45,4%. Зрозуміло, що найнижчий рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами у 2014 році спричинений тимчасовою окупацією Автономної Республіки Крим і частини території Донецької і Луганської областей (сумарно понад 10% території України). Саме ця обставина була вирішальною для початку реформи децентралізації в Україні з метою надання місцевим органам влади більшої фінансової автономії та послаблення залежності від Уряду щодо отримання трансфертів. Так, вже в 2015 році власні доходи місцевих бюджетів становили 43% обсягу сумарних видатків, у 2016 році – 48,7%, у 2017 році – 48,9%. Тобто в період реалізації реформи фінансової децентралізації відносна фінансова автономія місцевих бюджетів зросла на 9,4% – це один із індикаторів її ефективності. Проте цього ще не достатньо для забезпечення фінансової автономії органів місцевої влади. Проаналізуємо рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами в розрізі зведених обласних бюджетів України (табл. 1).

Таблиця 1

**Рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами
в розрізі зведених обласних бюджетів України, %**

Назва області / обласний центр	Значення показника за роками				Зміни (+/-) за 2014–2017 рр.	Середнє за 2014–2017 рр.
	2014	2015	2016	2017		
Вінницька / Вінниця	36,5	34,2	40,9	41,0	+4,5	38,8
Волинська / Луцьк	25,8	28,8	32,8	36,0	+10,2	31,9
Дніпропетровська / Дніпро	62,7	52,6	55,9	54,0	-8,7	55,5
Донецька / Донецьк	59,2	51,0	54,3	47,5	-11,7	52,4
Житомирська / Житомир	33,3	31,5	36,1	37,3	+4,0	35,1
Закарпатська / Ужгород	24,4	24,4	30,9	34,1	+9,7	29,5
Запорізька / Запоріжжя	51,9	46,2	54,7	49,0	-2,9	50,4
Івано-Франківська / Івано-Франківськ	27,0	26,4	30,1	30,5	+3,5	29,0
Київська / Київ	52,0	47,2	56,5	56,5	+4,5	53,9
Кіровоградська / Кропивницький	38,4	34,7	41,8	41,1	+2,7	39,5
Луганська / Луганськ	51,3	48,2	40,4	35,4	-15,9	42,7
Львівська / Львів	37,4	35,5	43,6	42,6	+5,2	40,6
Миколаївська / Миколаїв	40,4	37,9	45,3	44,3	+3,8	42,5
Одеська / Одеса	46,2	43,5	54,1	54,0	+7,8	50,6
Полтавська / Полтава	51,6	45,3	48,9	46,2	-5,4	47,5
Рівненська / Рівне	27,4	26,1	30,7	32,1	+4,7	29,7
Сумська / Суми	39,6	35,0	39,9	41,2	+1,6	39,3
Тернопільська / Тернопіль	25,4	26,4	27,8	29,4	+4,0	27,7
Харківська / Харків	46,1	45,1	50,7	48,1	+2,0	47,8
Херсонська / Херсон	32,8	33,2	39,7	39,6	+6,8	37,1
Хмельницька / Хмельницький	33,4	32,3	36,9	36,7	+3,3	35,3
Черкаська / Черкаси	38,7	36,6	41,3	39,9	+1,3	39,4
Чернівецька / Чернівці	26,4	28,1	34,4	30,5	+4,1	30,4
Чернігівська / Чернігів	35,8	34,3	41,8	38,6	+2,8	38,1
місто Київ	63,8	79,2	87,4	70,7	+6,9	75,5
У середньому	44,7	43,0	48,7	46,3	+1,6	46,0

Джерело: Сформовано та проведено розрахунки за даними Державної казначейської служби України [9] без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Із даних, наведених у табл. 1, розуміємо, що 2014 року, коли було розпочато реформу фінансової децентралізації, тільки у 6 зведених обласних бюджетах видатки покривалися власними доходами більше, як на 50%. Це зведені обласні бюджети Луганської (51,3%), Полтавської (51,6%), Запорізької (51,9%), Київської (52%), Донецької (59,2%) та Дніпропетровської (62,7%) областей. Лідером за цим показником був бюджет міста Києва, власні доходи якого покривали видатки на 63,8%. Проте за 4 роки реалізації реформи фінансової децентралізації (2014–2017 рр.) зведених обласних бюджетів, власні доходи яких покривали видатки більше, як на 50%, стало всього чотири: до столиці України (70,7%), Київської (56,5%) та Дніпропетровської (54%) областей приєдналася Одеська (54%). Щодо зведеного обласного бюджету

Одещини варто відзначити 7,8%-ний приріст рівня покриття видатків власними доходами, який тривав упродовж 2014–2017 рр.

Також варто відзначити, що найбільш фінансово незалежним за досліджуваний період був бюджет столиці України, рівень покриття видатків якого власними доходами зріс із 63,8% у 2014 р. до 70,7% у 2017 р. (приріст становив +6,9), сягнувши абсолютного максимуму 87,4% у 2016 році. Зменшення кількості зведених обласних бюджетів, власні доходи яких покривають видатки на 50% і більше, обумовлюється випереджувальною динамікою бюджетних видатків над надходженнями внаслідок незбалансованого бюджетного планування, що зрештою свідчить про низьку ефективність фіскальної політики місцевих органів влади в умовах фінансової децентралізації.

Із даних, наведених у табл. 1, також можемо бачити, що 2014 року найменший рівень покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами був притаманний семи зведеним обласним бюджетам Західної України: від 24,4% для Закарпатської області до 37,4% для Львівської області. Тому можна вважати, що на початку реалізації реформи фінансової децентралізації найбільш фінансово залежною була західноукраїнська територія. Наприкінці 2017 року фінансова залежність аналізованих бюджетів послабилася, оскільки рівень покриття видатків власними доходами зріс. Так, зафіксовано максимальний приріст +10,2%, у результаті якого рівень покриття видатків власними доходами зведеного бюджету Волинської області становив 36%. На аналізованій території найменший приріст рівня покриття видатків власними доходами зведеного бюджету, який склав +3,5%, був у Івано-Франківській області. За аналізованим показником лідерство у 2017 році серед областей Західної України – за Львівщиною (42,6%). Це дає підстави вважати, що фінансова децентралізація, розпочата у 2014 році, була найбільш ефективною для західноукраїнських областей, рівень покриття видатків власними доходами зведеного бюджету яких зріс упродовж 4 наступних років від +3,5 до +10,2%.

Характерно, що 5 зведених обласних України бюджетів демонструють негативну динаміку рівня покриття видатків власними доходами: -2,9% (Запорізька область), -5,4% (Полтавська область), -8,7% (Дніпропетровська область), -11,7% (Донецька область) і -15,9% (Луганська область). Зрозуміло, що процес бюджетного планування у прифронтових областях України реалізувати занадто складно, зважаючи на специфіку державних видатків щодо відбудови зруйнованих війною будівель, усієї інфраструктури, соціальне забезпечення переселених громадян тощо. Зменшення рівня покриття видатків власними доходами в Запорізькій, Полтавській і Дніпропетровській областях, де у структурі економіки переважає промислове виробництво, може бути пов'язане з плануванням завищеного обсягу доходів місцевих бюджетів, які не виконуються повністю. Причиною цієї проблеми вважаємо суттєвий спад промислового виробництва протягом досліджуваного періоду, оскільки згідно з офіційними даними Державної служби статистики України індекс промислового виробництва за 2014 рік становив 82,8%, за 2015 рік – 98,4%, за 2016 рік – 103,1%, за 2017 рік – 97,1% [10].

Середній показник рівня покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами в розрізі зведених обласних бюджетів України у 2014 році становив 44,7%, 2015 року відбувся спад на -1,7%, 2016 року приріст склав +5,7%, порівнюючи з 2015 роком, 2017 року відбувся спад на -2,4%. Загалом у 2017 році, порівнюючи з 2013 роком, середній рівень покриття видатків зведених обласних бюджетів України власними фінансовими ресурсами зріс на 6,9%, що є низьким результатом фінансової децентралізації за 4 роки.

Зрозуміло, що найбільший вплив на дохідну частину місцевих бюджетів мають доходи фізичних осіб, оскільки в розрізі власних доходів місцевих бюджетів питома вага надходжень від податку на доходи фізичних осіб найбільша (наприклад, 48% станом на кінець 2017 року). Проаналізуємо вплив доходів населення області на рівень покриття видатків власними доходами зведених обласних бюджетів. Для цього по осі абсцис відкладемо середні значення доходів населення областей України та міста Києва за 2014-2017 рр., а по осі ординат – середньорічні значення рівня покриття видатків власними доходами зведених обласних бюджетів України та міста Києва. У результаті одержуємо графік, що формалізує вплив середньорічних доходів населення областей на середньорічний рівень покриття видатків власними доходами зведених обласних бюджетів України за 2014-2017 рр. (рис. 2).

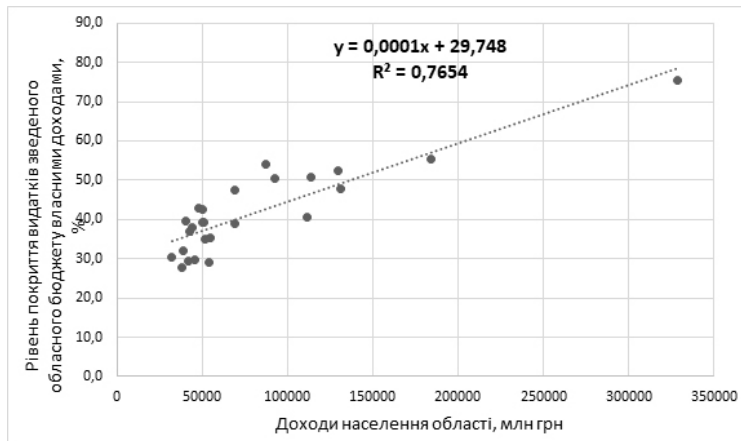

Рис. 2. Формалізація впливу середньорічних доходів населення областей на середньорічний рівень покриття витратів власними доходами зведених обласних бюджетів України за 2014–2017 рр.

Джерело: Сформовано та проведено розрахунки за даними Державної казначейської служби України [9] та Державної служби статистики України [10] без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Згідно з формулою, наведеною на рис. 2, можна зробити висновок, що під час збільшення обсягу середньорічних доходів населення області на 1 млн грн середньорічний рівень покриття витратів власними доходами зведеного обласного бюджету може зрости на 0,0001%. Водночас коефіцієнт парної детермінації $R^2 = 0,765$ означає, що зростання рівня покриття витратів власними доходами зведеного обласного бюджету на 76,5% обумовлюється динамікою доходів населення області. Отже, рівень достовірності рівняння регресії, що формалізує вплив середньорічних доходів населення області на середньорічний рівень покриття витратів власними доходами зведеного обласного бюджету, є високим і достатнім для його подальшого використання в аналізі та прогнозуванні.

Інша інтерпретація коефіцієнта детермінації – рівень достовірності рівняння регресії, що формалізує вплив доходів населення області на надходження до зведеного обласного бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів). У нашому випадку цей рівень наближений до 1, тому є високим. Також варто розрахувати коефіцієнт еластичності ($E_{(x)}$) результуючої ознаки за факторною за формулою:

$$E_{(x)} = a_1 \frac{\bar{x}}{\bar{y}(x)}, \quad (1)$$

де a_1 – коефіцієнт лінійної регресії, який засвідчує, на скільки одиниць змінюється результуюча ознака під час зростання факторної ознаки на 1 одиницю;

\bar{x} – середнє значення факторної ознаки;

$\bar{y}(x)$ – середнє значення результуючої ознаки.

Використовуючи формулу (1), визначимо коефіцієнт еластичності рівня покриття витратів власними доходами зведених обласних бюджетів України за доходами населення областей:

$$E_{(x)} = 0,0001 \cdot \frac{79922,1}{37,7} = 0,212\%. \quad (2)$$

Отже, згідно з формулою (2) у процесі зростання доходів населення області на 1% рівень покриття витратів власними доходами зведеного обласного бюджету може зрости на 0,2%.

Інший фактор, який значно впливає на місцеві фінанси в умовах децентралізації владних повноважень, зважаючи на частку від податку на доходи фізичних осіб у структурі власних надходжень місцевих бюджетів, є чисельність наявного населення України в регіональному розрізі. Після дослідження впливу середньорічних доходів населення областей на середньорічний рівень покриття витратів власними доходами зведених обласних бюджетів України за 2014–2017 рр. доцільно провести аналогічну оцінку впливу чисельності наявного населення областей України. Для цього по осі абсцис відкладемо середньорічні значення чисельності наявного населення областей України та міста Києва, а по осі ординат – середньорічні рівні покриття витратів власними доходами зведених обласних бюджетів України та міста Києва за 2014–2017 рр. У результаті одержуємо графік, що формалізує вплив середньорічної чисельності наявного населення областей на середньорічний рівень покриття витратів власними доходами зведених обласних бюджетів України за 2014–2017 рр. (рис. 3).

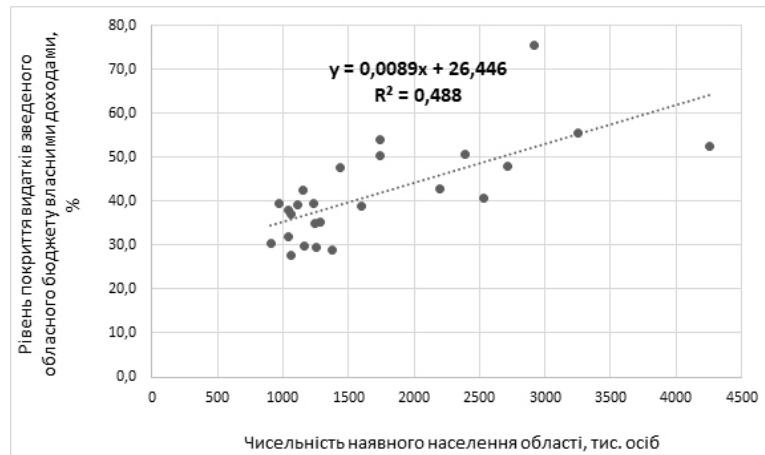

Рис. 3. Формалізація впливу чисельності наявного населення областей на середньорічний рівень покриття видатків власними доходами зведених обласних бюджетів України за 2014–2017 рр.

Джерело: Сформовано та проведено розрахунки за даними Державної казначейської служби України [9] та Державної служби статистики України [10] без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Згідно з формулою, наведеною на рис. 3, можна зробити висновок, що під час зростання середньорічної чисельності наявного населення області на 1 тис. осіб середньорічний рівень покриття видатків власними доходами зведеного обласного бюджету може зрости на 0,009%. Водночас коефіцієнт парної детермінації $R^2 = 0,488$ означає, що зростання рівня покриття видатків власними доходами зведених обласних бюджетів на 48,8% обумовлюється динамікою середньорічної чисельності наявного населення області. Відтак рівень достовірності рівняння регресії, що формалізує вплив середньорічної чисельності наявного населення області на рівень покриття видатків власними доходами зведеного обласного бюджету (без урахування міжбюджетних трансфертів), є середнім і достатнім для його подальшого використання в аналізі та прогнозуванні. Використовуючи формулу (1), визначимо коефіцієнт еластичності рівня покриття видатків власними доходами зведених обласних бюджетів України за доходами населення областей:

$$E_{(x)} = 0,0089 \cdot \frac{1706,6}{41,63} = 0,365\% \quad (3)$$

Отже, згідно з формулою (3) у процесі збільшення середньорічної чисельності населення області на 1% середньорічний рівень покриття видатків власними доходами зведеного обласного бюджету може зрости на 0,37%.

Висновки. Отже, за результатами проведеного аналізу основними шляхами покриття видатків місцевих бюджетів власними доходами під час модернізації фіскальної політики в Україні є, по-перше, поглиблення реформи фінансової децентралізації щодо пошуку нових джерел формування власних фінансових ресурсів місцевими бюджетами; по-друге, посилення регіональної фіскальної політики щодо знаходження резервів для зменшення обсягу державних видатків; по-третє, забезпечення сприятливих передумов для зростання добробуту громадян, нівелювання диспропорцій у регіональному розподілі доходів населення і, відповідно, зниження потоку трудових емігрантів.

Література:

1. Крисоватий А. І., Кошук Т. В. Інституційне середовище фіскального регулювання соціально-економічних процесів. *Фінанси України*. 2011. № 9. С. 18–32.
2. Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Р. Л. Балакін. Напрями формування фіскальної політики в аспекті асоціації України з ЄС. *Фінанси України*. 2014. № 1. С. 22–38.
3. Bianchi F. Monetary/Fiscal policy mix and agents' beliefs. *Review of Economic Dynamics*. 2017. Volume 26. P. 113–139. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.red.2017.02.011>.
4. Heinemann F., Moessinger M.-D., Yeter M. Do fiscal rules constrain fiscal policy? A meta-regression-analysis. *European Journal of Political Economy*. 2018. Volume 51. P. 69–92. DOI : <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2017.03.008>.
5. Karantounias A. G. Optimal fiscal policy with recursive preferences. *The Review of Economic Studies*. 2018. Volume 85. Issue 4. P. 2283–2317. DOI : <https://doi.org/10.1093/restud/rdy005>.
6. Вдовиченко А. М. Як фіскальна політика впливає на ВВП та інфляцію в Україні? *Visnyk of the National Bank of Ukraine*. 2018. № 44. С. 26–45. DOI : <https://doi.org/10.26531/vnbu2018.244.02>.

7. Martynenko V. V. Study of international experience in the implementation of fiscal policy in the context of financial decentralization. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*. 2018. № 2 (2). P. 15–25. DOI : [https://doi.org/10.31264/2545-093X-2018-2\(2\)-15-25](https://doi.org/10.31264/2545-093X-2018-2(2)-15-25).

8. Мартиненко В. В. Макроекономічні фактори модернізації фіскальної політики України. *Фінансовий простір*. 2019. № 1(33). С. 147–157. DOI : [https://doi.org/10.18371/fp.1\(33\).2019.177113](https://doi.org/10.18371/fp.1(33).2019.177113).

9. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення : 20.05.2019).

10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення : 20.05.2019).